

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av kyrkolagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att domkapitlet ges rätt att bevilja dispens från det behörighetsvillkor som gäller medlemskap i kyrkan för en präst som hör till en kristen kyrka eller ett annat religionssamfund, med vilket kyrkomötet har ingått ett ekumeniskt avtal som möjliggör ett dylikt arrangemang. Bestämmelsen om finskt medborgarskap som behörighetsvillkor för vissa kyrkliga tjänster

föreslås bli upphävd. De församlingar som tillförsäkrats särskilda rättigheter, i praktiken tyska evangelisk-lutherska församlingen i Finland, skall få rätt att med tillstånd av domkapitlet skaffa prästerliga tjänster utan att besätta en prästtjänst.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Krav på medlemskap och medborgarskap för tjänsteinnehavare och arbetstagare

I 6 kap. 1 § 2 mom. kyrkolagen (1054/1993) bestäms som ett allmänt behörighetsvillkor att endast en medlem av den evangelisk-lutherska kyrkan kan vara tjänsteinnehavare i kyrkan eller i en församling eller i en kyrklig samfällighet eller stå i ett sådant varaktigt arbetsförhållande som ansluter sig till uppgifter vid gudstjänster eller kyrkliga förrättningar eller som berör diakoni eller undervisning. Med kyrka avses i denna bestämmelse den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

År 1992 godkändes Borgådeklarationen, som ingick i den s.k. gemensamma Borgåöverenskommelsen av de lutherska kyrkorna i Finland, Sverige, Norge, Island, Estland och Litauen samt av de anglikanska kyrkorna i England, Irland, Wales och Skottland. Deklarationen innehåller också sådana punkter som är avsedda att vara kyrkorättsligt förpliktande. Kyrkorna har därefter separat godkänt Borgådeklarationen i den ordning som deras egna bestämmelser anger.

För verkställigheten av Borgådeklarationen föreslås att 2 mom. kompletteras så, att domkapitlet ges rätt att bevilja undantag från behörighetsvillkoret gällande medlemskap i kyrkan för en präst som hör till en kyrka med vilken kyrkomötet har ingått ett ekumeniskt avtal som möjliggör ett dylikt arrangemang. I bestämmelsen föreslås att dispens kan beviljas tillsvidare eller för en viss tid. Dispensen är personlig och inte bunden till en tjänst, och ger således behörighet att sköta olika prästtjänster. Dispensen gäller således även efter att anställningsförhållandet har upphört. Dispens kan beviljas även för en viss tid, t.ex. fem år i gången. En dispens som beviljats av domkapitlet skall kunna gälla också andra

stift.

Arrangemanget gör det i praktiken möjligt för en präst från en annan kyrka som är delaktig i Borgådeklarationen att sköta vissa prästtjänster inom kyrkan i Finland. Närmast är det fråga om sådana uppgifter för en församlingspastor för vilka specialkompetens inte krävs och där tjänsteställningsförfarandet är på ett lämpligt sätt okomplicerat. Också skötseln av en kaplanstjänst kan komma i fråga i vissa fall, även om den pastoralexamen som hör till tjänsten kan innebära att tröskeln är hög. Det måste särskilt övervägas om kraven i pastoralexamen borde utvecklas så, att de ekumeniska avtalen beaktas.

Med stöd av 6 kap. 2 § 2 mom. kyrkolagen kan endast en finsk medborgare utnämnas till följande tjänster: biskopsämbetet, assessorstjänst i domkapitlet, eklelesiastikrådstjänst samt kyrkoherdetjänst, om inte något annat följer av 25 kap. 12 §. Dessutom kan i tjänstestadgan bestämmas att endast en finsk medborgare kan utnämnas till en sådan ledande tjänst som direkt är underställd kyrkostyrelsen eller kyrkorådet eller gemensamma kyrkorådet i kyrkan, i en församling eller kyrklig samfällighet samt till en ledande tjänst som är jämställd med en sådan tjänst.

I denna proposition föreslås att bestämmelsen upphävs så att även andra än finska medborgare kan utnämnas till alla tjänster i den evangelisk-lutherska kyrkan, i en församling eller kyrklig samfällighet.

Verkställigheten av Borgådeklarationen förorsakar egentligen inte omedelbart något behov av att ändra nämnda bestämmelse i kyrkolagen om krav på medborgarskap, eftersom den anger att specialbestämmelserna om de olika kyrkliga tjänsterna skall iaktas. Då den primära avsikten med Borgådeklarationen dock är att genomföra ekumeniken och då kravet på medborgarskap för ovan nämnda tjänster i kyrkan i Finland framför allt är baserat på att innehavaren har förutsättningar att utöva den offentliga makt som är knuten till dessa

tjänster, har utvecklingen av den allmänna lagstiftningen betydelse när nödvändigheten av 6 kap. 2 § 2 mom. kyrkolagen skall bedömas.

Det har inom statsförvaltningen förts diskussioner om att kravet på medborgarskap som behörighetsvillkor i så stor utsträckning som möjligt bör slopas, eftersom det i vissa fall kan tolkas strida mot Europeiska gemenskapens, nedan EG, grundfördrag. På grund av EG-lagstiftningen finns det dock inte något behov av omedelbara åtgärder.

I grundlagsreformen var utgångspunkten också att medborgarskapkravet skall regleras på lagnivå. Enligt 125 § grundlagen kan det endast genom lag bestämmas att endast finska medborgare får utnämnas till bestämda offentliga tjänster eller uppdrag. Inom statsförvaltningen är ett allmänt mål att bestämmelser enligt vilka endast finska medborgare kan utnämnas till vissa tjänster stryks, om det inte föreligger några särskilda skäl för medborgarskapkravet.

Inom kommunalförvaltningen krävs inte finskt medborgarskap ens för ledande tjänster, utan enligt 46 § kommunallagen (365/1995) kan kommunen anställa också andra än finska medborgare.

I den nya kyrkolagstiftningen i Sverige och Norge krävs inte heller svenskt eller norskt medborgarskap för biskops-, präst- eller diakontjänster. Däremot krävs i kyrkan på Island isländskt medborgarskap.

Inom kyrkoförvaltningen finns inget praktiskt behov att hålla kvar medborgarskapkravet för tjänsterna, om man beaktar språkkunskaps- och examenskraven för de nämnda tjänsterna, t.ex. pastoralexamen och den nya examen i ledning av församlingsarbete som krävs för kyrkoherdetjänst, samt som allmänt behörighetsvillkor medlemskap i kyrkan. Till tjänsteuppgifterna hör inte heller utövning av offentlig makt av någon betydelse. Ett slopande av medborgarskapkravet är i linje både med den ovan beskrivna allmänna utvecklingen inom statsförvaltningen och med den speciella internationella karaktären hos kyrkan.

1.2. Besättande av prästtjänster i församlingar med särskilda rättigheter

I 25 kap. 12 § kyrkolagen ingår bestämmelser om församlingar med särskilda rättigheter. En församling som tillförsäkrats särskilda rättigheter, så som särskild rätt vid val av präst, bibehåller enligt 1 mom. dessa rättigheter. Fullmakt för kyrkoherdetjänsten i en församling med främmande språk kan enligt 2 mom. utfärdas åt en präst som inte är finsk medborgare.

I praktiken gäller denna bestämmelse nuförtiden bara tyska evangelisk-lutherska församlingen i Finland (Deutsche evangelisch-lutherische Gemeinde in Finnland), nedan församlingen. I det kejserliga beslutet givet den 6 augusti 1858 om grundande av församlingen har den beviljats rätt att besätta kyrkoherdetjänsten utan förslagsprocedur.

I praktiken har församlingens kyrkoherdetjänst redan länge faktiskt tillsatts bara på viss tid enligt de principer som tyska evangeliska kyrkan (Evangelische Kirche in Deutschland, EKD) iakttar när präster sänds för att utföra tyskspråkigt arbete utomlands. I allmänhet har tjänstgöringstiden varit sex år och den har kunnat förlängas en kortare bestämd tid. Det faktum att det tyska löne- och pensionssystemet principiellt avviker från det finländska tjänstekollektivavtals- och kollektivavtalssystemet samt från pensions- och andra socialskyddssystem så mycket att församlingen haft svårigheter att anställa tyska präster för denna tid har dock utgjort ett betydande problem.

I denna proposition föreslås att 2 mom. ändras så, att den församling som paragrafen avser med domkapitlets tillstånd skall kunna skaffa prästerliga tjänster för viss tid utan att prästtjänsten besätts. Domkapitlet skall av vägande skäl kunna återkalla tillståndet innan tiden löpt ut. Det är meningen att genom förändringen åstadkomma bättre möjligheter för församlingen att ordna prästerliga tjänster på tyska. Församlingen skall på basis av ett tillstånd av domkapitlet avtala om att till Finland för en överenskommen tidsperiod få en präst från en luthersk delstatskyrka (Landeskirche) som hör till tyska evangeliska kyrkan.

Enligt det föreslagna tillståndsförfarandet skall församlingen träffa ett sådant avtal om prästens anställningsvillkor med den

evangeliska kyrkan i Tyskland som i praktiken motsvarar det tyska löne- och pensionssystemet. I avtalet bör tas in ett villkor enligt vilket avtalet hävs om domkapitlet återkallar sitt tillstånd till församlingen. Det är således inte fråga om ett tjänste- eller arbetsavtalsförhållande, utan om ett slags uppdragsavtal sui generis. Domkapitlet kan vid tillståndsprövningen bl.a. pröva överenskomna förhandlade avtalsvillkor samt kompetens och lämplighet hos prästen eller prästerna.

Den tyska prästen förblir underställd sin egen delstatskyrka, men utför alla uppgifter som hänför sig till den prästerliga tjänsten i församlingen. Han skall dock stå under biskopens i Borgå tillsyn och övervakas av domkapitlet så att det är möjligt att ingripa, om det i den prästerliga tjänstgöringen finns skäl till anmärkningar. Om detta inte leder till något resultat i fråga om ett sådant felaktigt förfarande eller en sådan felaktig verksamhet som inte kan anses vara ringa eller om det är fråga om ett allvarligt åsidosättande av prästens plikter, kan domkapitlet under pågående mandat dra in sitt tillstånd till församlingen. På motsvarande sätt kan tillståndet dras in också om församlingen underlåter att följa avtalsvillkoren eller om situationen av skäl som beror på församlingen råkar i en återvändsgränd, och situationen inte trots anmärkningar går att rätta till. Prästens verksamhet upphör fr.o.m. indragningen av tillståndet omedelbart utan vidare administrativa åtgärder eller beslut. Det ankommer på delstatskyrkans myndigheter att överväga eventuella rättsliga följder som rör prästtjänsten.

Det föreslagna förfarings sättet kan vid behov tillämpas på alla präster i församlingen. Församlingen skall fortfarande om det är möjligt besätta sin prästtjänst med en ordinarie innehavare, och ändringen inverkar inte heller på församlingens rätt att besätta kyrkoherdetjänsten utan tjänsteförslagsprocedur.

Behörigheten för en sådan präst som avses i denna proposition skall begränsas till enbart prästerliga uppgifter. Det förfarande som föreslås i propositionen förutsätter således vissa ändringar i församlingens

förvaltningspraxis. I paragrafen föreslås ingå en bestämmelse om att domkapitlet för den period tillståndet är i kraft skall utse en tjänsteinnehavare som är förtrogen med kyrkböckerna att svara för det beslutsfattande angående kyrkböckerna som enligt 16 kap. 2 § 2 mom. ankommer på kyrkoherden. Den tyska prästen skall inte heller direkt på grundval av sin ställning kunna viga till äktenskap. För detta ändamål måste prästen få sådant tillstånd av undervisningsministeriet som avses i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur (379/1929). För ledningen och skötseln av de praktiska frågorna som hänför sig till verkställigheten av förslaget, föreslås att domkapitlet skall kunna ge närmare anvisningar om tillämpningen av bestämmelsen.

2. Propositionens verkningar

Den primära avsikten med Borgådeklarationen är att genomföra ekumeniken. Den ändring av kyrkolagen som föreslås för verkställigheten av deklarationen innebär att det för en präst från en annan kyrka som anslutit sig till Borgådeklarationen blir möjligt att sköta vissa prästtjänster i den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Den föreslagna ändringen innebär också att det blir möjligt att utse utländska medborgare till alla tjänster i kyrkan, församlingarna eller de kyrkliga samfälligheterna. Detta är i linje med de behörighetsvillkor som har omfattats också på andra håll inom förvaltningen. Genom ändringen förbättras också möjligheterna för tyska evangelisk-lutherska församlingen i Finland att ordna prästerliga tjänster på tyska.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts av biskopsmötet, kyrkostyrelsen och kyrkomötets lagutskott samt som tjänsteuppdrag vid undervisningsministeriet. Kyrkomötets konstitutionsutskott har gett ett utlåtande som gäller ändringen av 6 kap. 1 § 2 mom. och

upphävandet av 6 kap. 2 § 2 mom. kyrkolagen.

4. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslagen***Lag****om ändring av kyrkolagen**

På förslag av kyrkomötet och i enlighet med riksdagens beslut *upphävs* i kyrkolagen av den 26 november 1993 (1054/1993) 6 kap. 2 § 2 mom. samt *ändras* 6 kap. 1 § 2 mom. och 25 kap. 12 § 2 mom. som följer:

6 kap.

25 kap.

Tjänsteinnehavare och arbetstagare**Kompletterande stadganden***A. Allmänna stadganden*

12 §

1 §

*Församlingar med särskilda rättigheter**Tjänsteinnehavare och arbetstagare*

Endast en medlem av den evangelisk-lutherska kyrkan kan vara tjänsteinnehavare i kyrkan eller i en församling eller i en kyrklig samfällighet eller stå i ett sådant varaktigt arbetsförhållande som ansluter sig till uppgifter vid gudstjänster eller kyrkliga förrättningar eller som berör diakoni eller undervisning. Domkapitlet kan bevilja en präst i en annan kristen kyrka eller i ett annat religionssamfund dispens från detta behörighetsvillkor, om kyrkomötet har godkänt ett sådant avtal om villkoren för en ömsesidig förvaltning av prästämbetet som slutits med denna kyrka eller detta religionssamfund. Dispens kan beviljas tills vidare eller för viss tid.

Domkapitlet kan på ansökan av kyrkofullmäktige bevilja en församling som avses i 1 mom. tillstånd att för viss tid skaffa prästerliga tjänster utan att besätta en prästtjänst. Domkapitlet kan av vägande skäl återkalla tillståndet innan tiden löpt ut. För den tid tillståndet beviljats förordnar domkapitlet en tjänsteinnehavare som är förtrogen med kyrkböckerna att svara för det beslutsfattande angående kyrkböckerna som enligt 16 kap. 2 § 2 mom. ankommer på kyrkoherden. Domkapitlet ger närmare anvisningar om tillämpningen av detta moment.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 17 oktober 2001

Republikens President**TARJA HALONEN**Undervisningsminister *Maija Rask*

Bilaga
Parallelltexter

Lag

om ändring av kyrkolagen

På förslag av kyrkomötet och i enlighet med riksdagens beslut upphävs i kyrkolagen av den 26 november 1993 (1054/1993) 6 kap. 2 § 2 mom. samt ändras 6 kap. 1 § 2 mom. och 25 kap. 12 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

Tjänsteinnehavare och arbetstagare

A. Allmänna stadganden

1 §

Tjänsteinnehavare och arbetstagare

Endast en medlem av den evangelisk-lutherska kyrkan kan vara tjänsteinnehavare i kyrkan eller i en församling eller i en kyrklig samfällighet eller stå i ett sådant varaktigt arbetsförhållande som ansluter sig till uppgifter vid gudstjänster eller kyrkliga förrättningar eller som berör diakoni eller undervisning.

Endast en medlem av den evangelisk-lutherska kyrkan kan vara tjänsteinnehavare i kyrkan eller i en församling eller i en kyrklig samfällighet eller stå i ett sådant varaktigt arbetsförhållande som ansluter sig till uppgifter vid gudstjänster eller kyrkliga förrättningar eller som berör diakoni eller undervisning. *Domkapitlet kan bevilja en präst i en annan kristen kyrka eller i ett annat religionssamfund dispens från detta behörighetsvillkor, om kyrkomötet har godkänt ett sådant avtal om villkoren för en ömsesidig förvaltning av prästämbetet som slutits med denna kyrka eller detta religionssamfund. Dispens kan beviljas tills vidare eller för viss tid.*

2 §

Utlänningars behörighet till tjänst i kyrkan eller i en församling eller kyrklig samfällighet

Till följande tjänster kan endast en finsk medborgare utnämnas:

- 1) biskopsämbet,
- 2) assessorstjänst i domkapitlet,
- 3) eklestiastikrådstjänst,

(2 mom. upphävs)

4) kyrkoherdetjänst, om inte något annat följer av 25 kap. 12 §, samt

5) sådan ledande tjänst som direkt är underställd kyrkostyrelsen eller kyrkorådet eller gemensamma kyrkorådet i kyrkan, i en församling eller kyrklig samfällighet samt en ledande tjänst som är jämställd med en sådan tjänst och beträffande vilken detta bestäms i tjänstestadgan.

25 kap.

Kompletterande stadganden

12 §

Församlingar med särskilda rättigheter

Fullmakt för kyrkoherdetjänsten i en församling med främmande språk kan utfärdas åt en präst som inte är finsk medborgare.

Domkapitlet kan på ansökan av kyrkofullmäktige bevilja en församling som avses i 1 mom. tillstånd att för viss tid skaffa prästerliga tjänster utan att besätta en prästtjänst. Domkapitlet kan av vägande skäl återkalla tillståndet innan tiden löpt ut. För den tid tillståndet beviljats förordnar domkapitlet en tjänsteinnehavare som är förtrogen med kyrkböckerna att svara för det beslutsfattande angående kyrkböckerna som enligt 16 kap. 2 § 2 mom. ankommer på kyrkoherden. Domkapitlet ger närmare anvisningar om tillämpningen av detta moment.

Denna lag träder i kraft den 20 .
